

PROGRAMOVÉ PROHLÁŠENÍ SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ ROMŮ

Z celkového počtu 15–30 miliónů Romů¹ žijících na celém světě jich podle odhadů přibližně 10–12 miliónů žije v Evropě, z toho přibližně šest miliónů ve státech Evropské unie, a Romové jsou tak největší etnickou menšinou na tomto kontinentu. V průběhu posledních deseti let, zejména po rozšíření EU v letech 2004 a 2007, začali Romové migrovat ze střední a východní Evropy do západní a severní Evropy v naději, že zde naleznou lepší život. Romské komunity se však i nadále v celé Evropě potýkají s mimořádně silnou diskriminací, sociálním vyloučením a chudobou².

Eurodiaconia si uvědomuje význam platné legislativy EU chránící lidská a sociální práva Romů, jako je např. Lisabonská smlouva, která stanoví právní závaznost Evropské charty základních práv³. Naše stanovisko k začleňování Romů však nevychází pouze z perspektivy základních lidských práv. Těžištěm celé práce organizace Eurodiaconia je naše víra, že všichni lidé byli stvořeni k obrazu Božímu a že mají stejnou cenu a důstojnost. Věříme, že Bůh dal každému člověku potenciál a život, bez ohledu na jeho sociální postavení, status, rasu, pohlaví nebo věk. Mnozí členové organizace Eurodiaconia poskytují služby a realizují projekty věnované speciálně pomoci romským komunitám, a přestože se v naší práci nemůžeme zaměřovat na všechny oblasti diskriminace Romů, *můžeme* nechat zaznít obavy našich členů, kteří jsou významnými poskytovateli sociálních služeb a služeb v oblasti zdravotní péče. Eurodiaconia vidí v **přístupu ke kvalitním sociálním službám a službám zdravotní péče pro všechny** základ sociální Evropy a klíč k začleňování Romů do našich komunit. V tomto programovém prohlášení nastiňujeme některé hlavní překážky začleňování Romů, zejména co se týče přístupu k sociálním službám a službám zdravotní péče, a navrhuje doporučení pro EU a členské státy, jak tyto problémy překonat.

Překážky sociálního začleňování nelze odstraňovat odděleně, je nutno vycházet z **integrovaného přístupu** uplatňovaného ve všech oblastech a strategiích pro začleňování Romů, zohledňovat přitom jejich potřeby ve všech aspektech a dbát na účast samotných Romů. Pokud nebudeme na potřeby lidí nahlížet holisticky a pokud budeme realizovat různé iniciativy bez zapojení Romů, pak budou i ty nejlépe míněné a nejštědřejší financované programy zaměřené na začleňování zcela bezvýsledné. Eurodiaconia hájí práva Romů, ale zároveň si uvědomuje, že vedle práv existuje také odpovědnost a že stejně jako všichni ostatní občané EU musí i Romové přispívat k občanskému životu a podílet se na něm. Sociální začleňování je obousměrný proces a každý jednotlivec musí mít možnost se jím aktivně účastnit.

Eurodiaconia je přesvědčena, že každá strategie zaměřená na začleňování Romů musí **mít dlouhodobou perspektivu a musí být dlouhodobě udržitelná**. Očekávat zásadní výsledky v relativně krátké době nemusí být vždy realistické vzhledem k tomu, že celé generace Romů vyrostly v prostředí segregace. Přístup k sociálním službám a ke službám zdravotní péče stejně jako přístup ke vzdělání se jistě musí a také může zlepšit v kratším časovém horizontu. Nicméně integrace ze své podstaty vyžaduje **zapojení a obousměrný proces** ve společnostech, k čemuž je nutná změna postojů a myšlení. Změna myšlení ovšem vyžaduje mnohem více času a trpělivost na straně všech aktérů účastnících se tohoto procesu.

¹ (Toto označení zahrnuje kočovníky, tzv. Travellery, Gypsies (označení používané v anglofonních zemích), Manuše, Sinty a příslušníky skupiny Kale.)

² SITUACE ROMŮ V 11 ČLENSKÝCH STÁTECH EU – STRUČNÉ VÝSLEDKY PRŮZKUMU (FRA - KVĚTEN 2012).

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF>

Toto programové prohlášení se zaměřuje především na romské komunity žijící ve východní a střední Evropě a na původní romské obyvatele států severní Evropy, kteří se ve své vlasti potýkají se zvláště obtížnými sociálně-ekonomickými podmínkami. S ohledem na novodobý a stále sílící trend migrace Romů ze střední a východní Evropy do států západní a severní Evropy jsme však jednu část tohoto programového prohlášení věnovali také specifickému tématu svobody pohybu.

Role EU a členských států

Politici představitelé na úrovni EU si uvědomují, že Romové čelí vážné diskriminaci a že je nutno zlepšit jejich sociálně-ekonomické postavení. Toto zjištění získalo konkrétní obrysy zejména ve vytvoření Evropské platformy pro začleňování Romů a také v uskutečnění summitu EU věnovaného romským otázkám. Eurodiaconia uvítala především Rámcový program EU o strategiích začleňování Romů z roku 2011, který se zaměřuje na čtyři základní oblasti: vzdělání, zaměstnanost, zdravotní péči a bydlení, a také následné vnitrostátní strategie začleňování Romů (NRIS) přijaté v jednotlivých členských státech. Uznáváme, že členské státy přijaly v roce 2011 bezprecedentní závazek směřující k podpoře začleňování Romů, když v [závěrech Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele \(EPSCO\)](#) schválily tento rámcový dokument. Nyní však bude podstatné, zda se tento reálný politický závazek podaří transformovat ve faktické kroky, a to od nejvyšší úrovně EU až po nejnižší místní úroveň, aby se zajistilo provedení strategií NRIS ve spolupráci se samotnými Romy, jejich následná revize a hodnocení dosažených pokroků. K dosažení změny je nutná politická vůle na všech úrovních, a zejména na místní úrovni. Evropská komise musí zajistit důsledné monitorování strategií NRIS a také pravidelné setkávání zástupců vnitrostátních kontaktních míst pro začleňování Romů k výměně zkušeností s problémovými oblastmi i dosaženými úspěchy a sdílení osvědčených postupů, jakož i jejich zapojení do pravidelného dialogu s občanskou společností.

Významnou roli mohou sehrát také různé fondy, jež jsou k dispozici pro financování projektů začleňování Romů, přičemž však bude důležité, aby Komise prováděla důsledné monitorování toho, zda jsou tyto prostředky využívány účelně a efektivně a zda se opravdu dostávají až k cílové skupině příjemců. Fondy EU by se však neměly používat na nápravu neúspěšných vnitrostátních opatření; členské státy musí samy převzít odpovědnost za své kroky a dbát na to, aby uvolňovaly dostatek prostředků ze státních rozpočtů k financování záležitostí na vnitrostátní úrovni a aby fondy EU pouze doplňovaly jejich vlastní státní strategie zaměřené na začleňování Romů. I v tomto směru bude klíčovým aspektem pro zajištění efektivního využívání finančních prostředků zapojení a dialog s občanskou společností na úrovni EU i na úrovni jednotlivých členských států.

Role Diakonie

Diakonické a na církev napojené organizace hrají zásadní roli v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení, včetně chudoby a vyloučení u romských komunit. Sociální služby umožňují Romům integraci nebo reintegraci do společnosti, přístup k zaměstnání a jeho udržení a nabízejí jim cestu ven z chudoby a vyloučení tím, že posilují jejich sociálně-ekonomickou nezávislost. Práce našich členů se zaměřuje na všechny čtyři oblasti, které jsou předmětem rámcového programu Komise, tj. na **zdravotní péči, bydlení, vzdělání a zaměstnanost**. Více příkladů práce našich členů s Romy naleznete v naší mapě aktivit [zde](#). Pevně věříme, že církevní a diakonické organizace jsou v ideálním postavení, aby mohly pracovat s romskými komunitami v takových oblastech, do nichž se poskytovatelé sociálních služeb někdy dostávají jen s obtížemi. Unikátní postavení církve ve společnosti i v místních komunitách rovněž znamená, že Romové mají tendenci důvěřovat službám poskytovaným prostřednictvím organizací spojených s církví více než službám poskytovaným institucemi provozovanými státem. Diakonické organizace mohou do svých služeb rovněž zapojit samotné Romy, ať už jako dobrovolníky, nebo jako řádné zaměstnance. To dodává Romům pocit, že nad jednotlivými projekty sami získávají větší kontrolu, a usnadňuje jim to integraci na trhu práce.

Evropská komise rovněž ocenila roli, kterou církev sehrává v začleňování Romů, a to dvěma konkrétními odkazy ve svém rámcovém programu. První z těchto odkazů týkající se **vzdělání** zdůrazňuje „*potřebu posílit spojení s komunitami prostřednictvím kulturních nebo školních mediátorů, církví, náboženských organizací či sdružení a aktivní účasti romských rodičů s cílem zlepšit interkulturní dovednosti učitelů, omezit segregaci a zajistit dodržování povinnosti základní školní docházky.*“ Členové organizace Eurodiaconia pracují různými způsoby na zlepšování přístupu romských dětí ke vzdělání, úzce spolupracují s rodiči, poskytují vzdělávací služby na všech úrovních včetně podpory v oblastech mimo základní učební osnovy a provozují takové činnosti, jako jsou například kluby pro mládež, drop-in centra nebo pomoc s domácí přípravou a doučováním.

Komise dále zdůraznila potenciál svěřit církvím a nevládním organizacím možnost **realizovat a řídit část státních programů zaměřených na začleňování** za účelem „*překonání kapacitních problémů, jako například nedostatek know-how, administrativní kapacity řídicích orgánů.*“ Rádi bychom řídicím orgánům připomněli, že mnozí z našich členů pracují v romských komunitách již dlouhé roky a že za tu dobu získali odborné znalosti a know-how, jež mohou být při realizaci programů zaměřených na začleňování velice cenné. Vyzýváme státní i místní orgány ke spolupráci a konzultacím s našimi členy ve všech fázích provádění strategií NRIS.

Přístup k sociální ochraně a sociálním službám

Přístup k sociálním službám a službám zdravotní péče je jedním ze základních lidských práv. Charta základních práv Evropské unie výslovně uznává právo na sociální zabezpečení a sociální pomoc. V revidované Evropské sociální chartě⁴ se po členských státech požaduje, aby zaručily právo na sociální pomoc, právo na bydlení a právo rodin na sociální, právní a ekonomickou ochranu, která zahrnuje poskytnutí rodinného bydlení (Část II, článek 16) bez jakékoli diskriminace. Kromě toho směrnice o rasové rovnosti také obsahuje výslovný zákaz přímé i nepřímé diskriminace v celé řadě různých oblastí, včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče. Avšak i navzdory existenci těchto právních předpisů jsou naši členové svědky toho, že mnozí Romové stále nemají přístup k základním sociálním službám a službám zdravotní péče.

Jednou z hlavních překážek bránících mnoha Romům v přístupu k sociálním službám a službám zdravotní péče je chybějící potřebná dokumentace, včetně rodných nebo oddacích listů, dokladů o zdravotním pojištění, povolení k pobytu nebo dokladů totožnosti, což často vede k situaci, kdy jsou Romové oficiálně považováni za „osoby bez státní příslušnosti“, a ke zpochybnění jejich právního statusu. Právní postavení romské menšiny představuje zásadní problém a podstatným způsobem ovlivňuje jejich právo na sociální zabezpečení a zdravotní péči, stejně jako jejich přístup ke vzdělání. Kromě toho pokud Romové nejsou formálně zaměstnaní, dochází k výraznému omezení jejich nároku na sociální dávky, neboť ve většině členských států je možnost využívat sociálních práv spojena právě se zaměstnáním. Z tohoto důvodu je důležité doporučení k aktivnímu začleňování⁵, protože zdůrazňuje význam začleňování počínaje těmi, kteří jsou trhu práce nejvíce vzdáleni, prostřednictvím poskytování asistenčních služeb a adekvátního minimálního příjmu. Kromě toho nižší dosažené vzdělání, administrativní náklady a byrokratické překážky brání mnoha Romům v obstarání dokladů potřebných k tomu, aby mohli využívat svých práv, zejména pokud se přestěhují do jiného členského státu. Eurodiaconia proto apeluje na členské státy, aby odstranily byrokratické, administrativní a finanční překážky a usnadnily proces registrace občanů.

Dalšími překážkami bránícími romským komunitám v přístupu k sociálním službám jsou nízká informovanost a nedůvěra vůči sociálním pracovníkům. Kontakty mezi poskytovateli sociálních služeb a romskými komunitami jsou dále komplikovány překážkami v komunikaci, jako je např. jazyková bariéra. Státní vlády proto musí investovat do zlepšování komunikace a mediace mezi romskými komunitami a poskytovateli sociálních služeb. Zajištění přístupu a informací musí být prioritou pro zajištění toho, aby Romové byli dobře informováni o svých sociálních právech a povinnostech.

⁴ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/reporting/statereports/Portugal4_en.pdf

⁵ http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_inclusion_fight_against_poverty/em0009_en.htm

Naše doporučení

EU by měla

- Zajistit, aby členské státy naplňovaly zásady aktivního začleňování formulované v doporučení z roku 2008 a aby je zpracovávaly do svých státních strategií začleňování Romů (NRIS)

Členské státy by měly

- Zjednodušit administrativní postupy a odstranit finanční překážky při registraci občanů
- Poskytovat pomoc s administrativními záležitostmi, jako je např. vyplňování formulářů, a to zejména Romům, kteří mají problémy s gramotností a matematickou gramotností
- Poskytnout finanční prostředky pro mediační činnost mezi poskytovateli služeb sociální péče a Romy, zejména pro zaměstnávání místních Romů jako mediátorů
- Vybírat mediátory především na základě toho, zda jsou v romské komunitě všeobecně přijímáni, nikoli na základě formální kvalifikace
- Financovat školení pro poskytovatele služeb sociální péče v oblasti kulturního přehledu
- Poskytovat a zpřístupňovat srozumitelné informace o sociálních právech (vypracované také v romských jazycích)

Přístup ke zdravotnictví

Příslušníci romských etnik mají v porovnání s celostátním průměrem obvykle kratší průměrnou délku života a vyšší úmrtnost. Horší životní podmínky se nepříznivě podepisují na zdravotním stavu mnohých příslušníků romských komunit. V těchto komunitách nečítka chybí základní vybavení, jako je např. elektřina, tekoucí voda a hygienické zázemí. Chudoba a špatné bytové podmínky spolu s diskriminací v oblasti poskytování zdravotní péče vedou ke zvýšenému výskytu nakažlivých onemocnění, špatné výživě a podvýživě. Kromě toho Romové často žijí v odříznutých venkovských oblastech nebo v táborech na předměstích s omezeným napojením na systém veřejné dopravy. To jen umocňuje jejich problémy s přístupem ke zdravotním střediskům nebo ke zdravotníkům. V důsledku nepříznivé ekonomické situace si mnozí Romové nemohou dovolit platit za léky, ani když se jim podaří dostat se do péče zdravotníka. Je nutno zdůraznit vzájemnou provázanost určujících faktorů pro zdraví, jimiž jsou zaměstnání, vzdělání, bydlení, zdravotní a sociální péče, opět s důrazem na potřebu *integrovaného* přístupu směřujícího ke zlepšení situace Romů.

Přestože ve většině členských států EU mají Romové přístup k naléhavé zdravotní péči, nemají často přístup k *základní* zdravotní péči. Z tohoto důvodu mnozí ze členů organizace Eurodiaconia poskytují Romům zdravotní péči, když k těmto službám nemají přístup běžnou cestou. Nemožnost přístupu ke zdravotní péči opět do značné míry pramení z absence dokladů totožnosti. Pro mnohé Romy jsou však dalšími překážkami v přístupu k potřebné zdravotní péči například jazyková bariéra, nedostatek peněz nebo nedostatek informací o jejich právech. Je jasné, že poskytování služeb zdravotní péče nediskriminačním a inkluzivním způsobem by vedlo ke zlepšení zdravotního stavu mnoha Romů a zmírnilo by nepoměry v tomto ohledu. Kromě toho je přístup ke kvalitní zdravotní péči jedním ze základních evropských práv, na něž mají Romové jakožto evropské občany nárok.

Naše doporučení

Členské státy by měly

- Podporovat místní romské organizace v poskytování informačních služeb ve vztahu k sociálním práвам a právům na ochranu zdraví
- Podporovat kulturní mediaci napomáhající komunikaci a spolupráci mezi poskytovateli zdravotní péče a romskými komunitami
- Realizovat proaktivní iniciativy v oblasti ochrany zdraví s dostatečným přesahem potřebným pro budování důvěry v cílové skupině
- V případě potřeby zajistit poskytování zdravotní péče v domácím prostředí, např. prostřednictvím mobilních klinik

Vzdělání

Segregace Romů zůstává v Evropě i nadále problémem ve všech aspektech sociálního života; zejména segregace v oblasti vzdělání představuje překážku pro jejich začlenění, které je jasně spojeno s územní segregací a má také jednoznačný dopad na možnosti nalézt zaměstnání. Značný počet romských dětí ukončuje školní docházku předčasně, mnohé z nich nejsou do škol ani zapsány. I v tomto případě mnoha romským dětem v zápisu do škol brání chybějící doklady totožnosti. V některých zemích jsou romské děti i nadále bezdůvodně umisťovány do speciálních škol, v nichž je kvalita vzdělávání často nižší než v běžných školách.

Romské děti se často potýkají s jazykovou bariérou nebo se ve třídě prostě setkávají s diskriminací. I když mediátoři mohou učitelům poskytnout základní podporu, je důležité, aby se také učitelé v běžných školách naučili, jak pracovat s romskými studenty a jejich rodiči. Naši členové zdůrazňují, že je stejně důležité, ne-li důležitější, pracovat s rodiči a vést je k tomu, aby své děti posílali do školy. Překážkou ve školní docházce bývá často skutečnost, že mnohé romské rodiny jednoduše nemají dost prostředků na úhradu cesty do školy, učebnic nebo stravného. Rodiče někdy potřebují určitou motivaci k tomu, aby posílali děti do školy namísto do práce (což je z krátkodobého hlediska pro rodinu lukrativnější). Kromě toho segregace ve školách jen živí stereotypy o „odlišnosti“ – jak ze strany „neromů“ o Romech, tak i ze strany Romů o gadžech („neromech“), které se zakořeňují v mysli dětí ve věku, kdy jsou nejvíce vnímavé. A právě tomu je nutno zabránit již od samého začátku školní docházky.

Eurodiaconia by uvítala aktivní práci státních vlád i místních samospráv při omezování segregace a nekvalitního vzdělávání Romů a při řešení předčasného odchodu romských dětí ze škol. Rámec schválený Komisí si sice klade za cíl, aby všechny romské děti dokončily základní školu, nicméně Eurodiaconia se snaží zdůrazňovat, že by všechny děti měly dokončit středoškolské vzdělání. Kromě toho také zdůrazňujeme význam vzdělávání a péče o děti v raném věku pro jejich další rozvoj. Ze závěrů zprávy Světové banky⁶ vyplývá, že romské děti, které navštěvují předškolní zařízení, dosahují v učení mnohem lepších výsledků a existuje u nich mnohem vyšší pravděpodobnost, že budou ve vzdělávání pokračovat na střední škole. Ve zprávě se dále uvádí, že v České republice a na Slovensku se děti, které navštěvovaly předškolní zařízení, mnohem méně často posílají do tzv. speciálních škol určených pro děti s poruchami učení. Investice do vzdělávání a péče v raném věku pro romské děti znamená možnost vyrovnanějšího startu do života. Můžeme jen doufat, že se nám podaří učinit přítrž mezigeneračnímu přenosu chudoby, když romské děti budou mít přístup ke kvalitnímu vzdělání, takže získají lepší a rozmanitější příležitosti pro budoucí uplatnění na trhu práce.

Naše doporučení

Členské státy by měly

- Podporovat a prosazovat působení romských učitelů ve školách
- Považovat za prioritu vysoce kvalitní a inkluzivní vzdělávání romských dětí v raném dětství
- Zajišťovat společné vzdělávání romských a neromských dětí
- Hradit veškeré náklady na základní a středoškolské vzdělání pro všechny rodiny s nízkými příjmy
- Podporovat a usnadňovat mediační činnost mezi školou a romskými rodinami, zejména při překonávání jazykové bariéry. Využívat služeb mediátorů pocházejících přímo z romských komunit
- Dbát na to, aby romští učitelé školili ostatní učitele v tom, jak mají pracovat s romskými dětmi
- Aktivně řešit problém segregace Romů ve vzdělání a zejména neodůvodněné posílání dětí do speciálních škol
- Snižovat počet dětí, které předčasně ukončí školní docházku na střední škole v souladu se strategií Evropa 2020 a jejími cíli
- Poskytovat dětem pomoc s domácí přípravou a doučováním

⁶ www.worldbank.org/roma na základě regionálního průzkumu Rozvojového programu OSN (UNDP), Světové banky a Evropské komise provedeného v roce 2011 mezi Romy v Bulharsku, České republice, Maďarsku, Rumunsku a na Slovensku.

- Aktivně řešit případy veřejné diskriminace a rasismu prostřednictvím vzdělávání o romské kultuře, historii a identitě v rámci školních vzdělávacích osnov pro všechny děti

Bydlení

Přístup k důstojnému bydlení je jedním ze základních evropských práv. Přesto však srovnávací zpráva Agentury EU pro základní práva (Fundamental Rights Agency - FRA) o podmínkách bydlení Romů a kočovníků v EU⁷ přináší důkazy o tom, že Romové jsou podstatným způsobem znevýhodněni v oblasti soukromého i sociálního bydlení napříč Evropskou unií, a to včetně diskriminace v přístupu k bydlení, špatných podmínek bydlení, segregace (špatného přístupu k veřejným službám, zaměstnání a vzdělání) a nuceného vystěhování. Nedostupnost tekoucí vody, hygienického zázemí a elektřiny nevyhnutelně snižuje kvalitu podmínek bydlení a zvyšuje zdravotní rizika. Eurodiaconia zastává názor, že je nepřijatelné, aby v dnešní Evropě někdo žil v takových podmínkách. Orgány místní správy proto musí zjišťovat, kde toto základní vybavení v romských komunitách chybí, a musí zajistit, aby do budoucna bylo nejen k dispozici, ale aby bylo i cenově dostupné. Segregaci v oblasti bydlení je třeba řešit v rámci každé NRIS, aby tato segregace nepředstavovala překážku pro přístup ke vzdělání, zdravotní péči apod.

Zprávy dále naznačují, že Romové, kteří se pokusí opustit segregované lokality, se setkávají s vážnými problémy, když se pokoušejí získat přístup na veřejný nebo soukromý trh nájemního bydlení. Například kritéria pro získání sociálního bydlení často vylučují Romy prostě proto, že vyžadují zaměstnání nebo doklady totožnosti. Kromě toho v případech, kdy je nutno předložit doklad o stálé adrese, bývají Romové vedoucí kočovný život často okamžitě vyloučeni z možnosti získat sociální přídatky, pro jejichž vyplácení je předpokladem právě stálá adresa⁸. Proto by Eurodiaconia uvítala zjednodušení vnitrostátních i místních administrativních postupů tak, aby měli Romové možnost snadněji se zaregistrovat (ať už se stálou adresou nebo bez ní) a získat přístup ke svým sociálním právům, včetně důstojného bydlení.

Naši členové jsou taktéž svědky stále častějšího nuceného vyklízení romských osad ze strany orgánů státní správy bez poskytnutí dlouhodobě udržitelného řešení jejich bytových potřeb, přičemž k těmto opatřením často dochází v souvislosti s místními volbami v dané lokalitě. Eurodiaconia odsuzuje paušální obviňování Romů a jejich přímou i nepřímou diskriminaci a zdůrazňuje, že současný nedostatek politické vůle k začlenění Romů do společnosti na státní i místní úrovni představuje zásadní překážku začlenění Romů do společnosti.

Naše doporučení

Členské státy by měly

- Uznávat a prosazovat právo na důstojné bydlení pro všechny (včetně veškerého základního vybavení, jako je přístup k vodě, elektřině nebo plynu)
- Umožnit Romům podílet se na plánování a realizaci bytové výstavby
- Vyhnout se řešením vedoucím k segregaci bydlení
- Co možná nejvíce se vyhnout vystěhovávaním; namísto toho se klíčovými prvky NRIS musí stát dlouhodobá politika zaměřená na integrované a inkluzivní bydlení
- Poskytovat podporu či školení v oblasti nájemního bydlení, aby se předcházelo vzniku bezdomovectví v důsledku neplnění povinností nájemníků

Zaměstnanost

Romské komunity rovněž čelí značnému vyloučení z trhu práce, jež se projevuje jednak vysokou mírou nezaměstnanosti a také některými systémovými překážkami pro vstup na trh práce z již výše zmíněných důvodů, jako je např. rezidenční segregace, nerovný přístup ke kvalitnímu vzdělání nebo přímá či nepřímá

⁷ http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/ROMA-Housing-Comparative-Report_en.pdf

⁸ <http://www.errc.org>

diskriminace ze strany zaměstnavatelů.⁹ Zaměstnání je jedním z nejefektivnějších způsobů, jak lidem pomoci dostat se z chudoby a dosáhnout dalšího sociálního začlenění, a proto je Eurodiaconia přesvědčena, že EU i členské státy musí více usilovat o systémové zlepšení integrace Romů na trh práce, a to pomocí monitorování a realizace strategií NRIS a směrnice o rasové rovnosti. Konkrétně by EU měla monitorovat, zda členské státy efektivně zavádějí do praxe zásady inkluzivních trhů práce jako jeden z hlavních pilířů strategie aktivního začleňování. Státní vlády i orgány místní samosprávy by také měly vypracovávat a zavádět do praxe intervenční opatření a programy v oblasti vzdělání a zaměstnanosti, které by poskytovaly lepší podporu romským občanům EU na místních trzích práce. Zejména práce na integraci sociálních podniků může sehrát klíčovou roli v začleňování Romů vystavených diskriminaci, a proto by měla být ze strany EU podporována a prosazována.

Naše doporučení

EU by měla

- Zajišťovat, aby členské státy prováděly politiku začleňování na trhu práce v souladu s doporučením o aktivním začleňování.
- Upřednostňovaly systém sociálního tržního hospodářství a investovaly do sociálních podniků, zejména do těch, jež usilují o zapojení nezaměstnaných a znevýhodněných Romů

Členské státy by měly

- Vypracovávat a zavádět do praxe intervenční opatření podporující romské občany EU na místních trzích práce¹⁰, včetně sociálních podniků na místní úrovni
- Navzájem si na pravidelných setkáních na celostátní úrovni vyměňovat osvědčené postupy v oblasti začleňování Romů na trh práce

Holistický přístup

Přestože čtyři základní pilíře politiky v podobě zdravotní péče, vzdělání, bydlení a zaměstnání jsou důležité, naši členové jsou přesvědčeni o tom, že při řešení otázky začleňování Romů je nutný holistický přístup. Tím se rozumí zohledňování aspektů souvisejících s kulturou a identitou v politice a programech zaměřených na začleňování a také překračování hranic pouhých fyzických potřeb. Musíme uznat a respektovat existující romské kultury a také si musíme uvědomit, že Romové jsou lidé, kteří mají své vlastní sny a životní cíle, jež se mohou lišit od představ příslušných poskytovatelů služeb nebo osob s rozhodovací pravomocí.

K vypěstování důvěry a vzájemného pochopení v rozmanitých společnostech bude třeba investovat dostatek času a prostředků do budování vzájemných mezikulturních vztahů a mezikulturní komunikace. V zemích, kde existují problémy ve vztazích mezi romskou a neromskou komunitou, bude rovněž nutno zavádět určitá opatření ke smíření a prevenci diskriminace. K vybudování sociálně soudržné společnosti budeme rovněž muset vzdělávat nebo nově vzdělávat neromskou populaci, aby získala informace například o romské historii a kultuře. Zejména kulturu by bylo možné využít k překlenování rozdílů mezi různými skupinami ve společnosti. A konečně, holistický přístup k jedinci znamená hledět dál než pouze na jeho materiální nebo fyzické potřeby, například vnímat také jeho duchovní potřeby. Služby v oblasti podpory v duchovních otázkách mohou podstatným způsobem upevnit osobní rozvoj a následně pak povzbudit proces posilování postavení Romů ve společnosti. Klíčovými aktéry v poskytování těchto služeb mohou přitom být právě církevní a na církev napojené organizace.

⁹ (Směrnice o rasové rovnosti i rámcová směrnice o zaměstnanosti zakazují diskriminaci na trhu práce na základě rasy nebo etnického původu.)

¹⁰ http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/627-Memo-Roma-movement-091109_cs.pdf

Romové a volný pohyb

Některé z našich členských organizací v zemích západní a severní Evropy jsou svědky rostoucího počtu přicházejících Romů, kteří se sem na přechodnou dobu stěhují za prací ze zemí střední a východní Evropy. Tito Romové využívají svého práva na volný pohyb, které jim jako občanům EU náleží a které jim zaručuje, že se nemusí registrovat u úřadů místní samosprávy, pokud v zemi nezůstanou déle než tři měsíce. V důsledku toho jsou pak ale formálně považováni za „turisty“, a nemají tak možnost získat právo na přístup k sociálnímu systému nebo zdravotní péči (kromě naléhavé zdravotní péče). Naši členové se obávají toho, že úřady tyto skupiny migrantů v důsledku jejich postavení „turistů“ prostě ignorují a vyhýbají se odpovědnosti za sociální vyloučení, které zažívají.

Svoboda pohybu je jedním ze základů EU, jak je stvrzeno i ve Smlouvě o EU. Právo pobytu vyplývající ze svobody pohybu však dosud nebylo jasně formulováno, zejména ve vztahu k osobám, které nemají žádný příjem nebo o něj přišly. Například přístup k podpoře a ubytování v nouzi nebo přístup k sociálním dávkám či možnost dlouhodobého ubytování pro osoby bez domova se v jednotlivých členských státech značně liší. Mnohé členské státy nabízejí jako poslední možnost úhradu cestovních výdajů na návrat do země původu. Značný počet občanů EU bez domova (včetně Romů) se však nechce vrátit zpět z důvodu extrémně nevyhovujících sociálně-ekonomických podmínek v zemi původu. V takovém případě bývá vystěhovávání Romů často jen neefektivním plýtváním veřejnými prostředky, neboť mají jako občané EU svobodu kdykoli přicestovat zpět. Na jedné straně zdůrazňujeme nutnost, aby vlády uznávaly sociální práva občanů EU pohybujících se po jejich území, ale na druhé straně si také uvědomujeme, že podmínky extrémní chudoby a vyloučení v některých zemích střední a východní Evropy jsou příčinou migrace Romů a musí se řešit.

I když je jasné, že problémy, s nimiž se potýkají kočovní Romové, jsou značně odlišné od problémů Romů žijících usedlým životem v zemích střední a východní Evropy, může lepší pochopení romské historie, kultury a identity pomoci těm, kdo s Romy pracují, ať už ve výchozích, nebo v cílových zemích. Z tohoto důvodu mohou být celoevropské sítě, jakou je např. Eurodiaconia, ideální platformou pro navazování přeshraničních partnerství, spolupráce, pro výměnu zkušeností a poskytování kvalitní podpory na obou koncích cesty. Naši členové mohou Romům poskytovat informace a rady, než opustí svou „domovskou“ zemi, aby se mohli lépe připravit na realitu, která na ně čeká, a mohou také pracovat s nově přichozími Romy, kteří hledají práci.

Je důležité si uvědomit, že Romové nejsou jediní, kdo se při cestách po Evropě setkává s vyloučením, a že volný pohyb se v žádném případě netýká výhradně Romů. Otázka volného pohybu v rámci EU a koordinace systémů sociálního zabezpečení představuje důležité a citlivé téma, kterým je třeba se zabývat na úrovni EU, neboť celá řada členských států volá po změnách evropských předpisů s cílem omezit svobodu pohybu. Eurodiaconia vypracovala programové prohlášení na téma Svoboda pohybu v EU: prevence chudoby u kočovných občanů EU, v němž se blíže věnuje problémům souvisejícím s volným pohybem a předkládá doporučení ohledně toho, jak zabránit sociálnímu vyloučení a chudobě u kočovných občanů EU. V tomto prohlášení se uvádí podrobnější stanovisko k této problematice a také politická doporučení organizace Eurodiaconia.

Společná doporučení pro osoby s rozhodovací pravomocí na úrovni EU a pro státní vlády

EU by měla

- Důsledně monitorovat realizaci strategií NRIS a také doporučení z roku 2013 týkající se „efektivních opatření směřujících k integraci Romů“, provázanost zpráv o postupu s koordinačním cyklem tzv. evropských semestrů za účelem zapracování opatření směřujících k začleňování Romů do sociální a hospodářské politiky
- Pokračovat ve výměně zkušeností a osvědčených postupů v oblasti začleňování Romů mezi jednotlivými členskými státy v úzké spolupráci s organizacemi občanské společnosti

- Zajistit, aby Evropská platforma pro začleňování Romů představovala prostor pro skutečný dialog mezi občanskou společností a zástupci členských států a pro sledování pokroku v zavádění strategií NRIS do praxe
- Zajistit, aby členské státy zaujaly k začleňování Romů **aktivní přístup** se stejným důrazem na každý ze tří základních pilířů, jimiž jsou odpovídající minimální příjem, přístup ke kvalitním službám a inkluzivní trh práce
- Provádět důsledné monitorování efektivního využívání fondů EU určených na začleňování Romů

Členské státy by měly

- Zajistit, aby přijatá opatření ovlivňující Romy byla v souladu se zásadami vyplývajícími z Charty základních práv EU a také v souladu se směrnicí o rasové rovnosti
- Zajistit aktivní zapojení Romů a organizací občanské společnosti do navrhování, revize a realizace strategií NRIS
- Zajistit účast romské komunity ve všech projektech, politikách a programech zaměřených na začleňování (brát vážně potřeby Romů, což vyžaduje dialog založený na postupně budované důvěře)
- Předcházet tomu, že budou z Romů dělat oběti tak, že jim budou pouze poskytovat dobročinné dary; lidé potřebují mít pocit, že mají možnost sami něco změnit a převzít odpovědnost za svůj vlastní život
- Zohledňovat romskou kulturu a tradice a také různorodý charakter romských skupin
- Zajistit transparentnost státních kontaktních míst pro začleňování Romů a jejich spolupráci s občanskou společností
- Plně a efektivně se zapojit do Platformy EU pro začleňování Romů
- Zajistit efektivní uplatňování státní politiky začleňování Romů na *místní úrovni*
- Zajistit udržitelnost projektů zaměřených na začleňování pomocí dlouhodobých možností financování přístupných všem organizacím občanské společnosti (včetně malých nevládních organizací)

Listopad 2010, aktualizováno v říjnu 2014